

Inhoud:

- Het Slot van Abcoude
- Achter de Kerken
- van Marktveld naar 't Markvelt
- Het kunstwerk van...

De Angstelkroniek is een uitgave van de Historische Kring Abcoude - Baambrugge en verschijnt tweemaal per jaar.

Contributie:

lidmaatschap € 15,- per jaar
Losse nummers: € 7,50
NL79RABO 0300 5529 39
ISSN: 1569-6146
ANBINr 8165 89 550

Redactie:

H. Hoogenhout
Toertocht 15
1396 LG Baambrugge
harhoog@hetnet.nl
tel. 0294 - 29 19 75

Redactiesecretariaat en eindredactie

W.W. Timmer
Achter de Kerken 40
1391 LP Abcoude
tel. 0294 - 28 4446
Wtimmer1@cs.com

Website:

<http://historischekringabcoude-baambrugge.nl/>

Van de redactie

Het afgelopen half jaar ging niet geheel geruisloos voorbij aan onze Historische Kring. Midden mei kregen wij van Natuurmonumenten te horen dat wij ons Fortdepot per 1 november 2016 leeg moeten opleveren. Daar zijn we niet blij mee want dit zal ons nog de nodige problemen gaan opleveren.

Een maand later bleek dat een veranderd inzicht over de toekomst van ons verleden reden was voor de voorzitter, Wim Timmer, om zich terug te trekken als voorzitter en bestuurslid. Vanaf 1987 was hij bestuurslid en vanaf 2008 voorzitter. Ons bestuurslid René Post werd bereid gevonden om als interim voorzitter op te treden. Het zittende bestuur is naarstig op zoek naar een vaste voorzitter. Bij voorkeur uit de gelederen van onze Historische Kring!

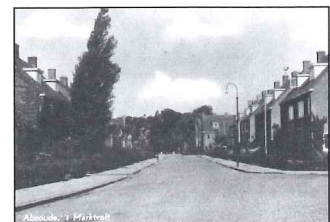
Maar de Angstelkroniek ligt weer voor u. Gevuld met naar wij hopen, interessante artikelen.

Op 26 april werden in de Dorpskerk na de normale dienst twee nieuwe "poppen" op het orgel onthuld. Tijdens de grote restauratie van het kerkgebouw in 1972/73 werd het interieur, waaronder het orgel, opgeslagen in het Fort Nigtevecht. Toen de kerk weer werd ingericht realiseerde men zich op zeker moment dat het jongetje en het meisje die op de zijanten van het orgelfront stonden niet waren teruggekeerd. Ondanks intensieve naspeuringen zijn ze nooit meer gevonden. Troost is dat dit ook met het moderne Amber alert niet zou zijn gelukt. Het gemis bleef bij de kerkbestuurders knagen. Blij was men dan ook toen ontdekt werd dat

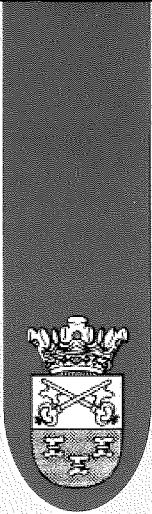
Achter de Kerken

van Marktveld naar 't Markvelt

In dit nummer:

er in de kerk van Burum in Friesland twee identieke kinderen op het orgel staan. Deze mochten worden gedemonteerd om daarvan twee siliconen mallen te maken. De beeldhouwer Richard van den Koppen heeft met deze mallen modellen van was gemaakt. Deze zijn gebruikt om de beelden uiteindelijk in het moderne materiaal epoxyhars te kunnen gieten. Na het aanbrengen van een speciale coating konden de “poppen” weer terugkeren op hun oude plekje.

In de vorige Angstelkroniek 43 schreven wij het artikel in Torenzicht op pagina 609: Op 1 december 1977 werden de families enz. Dat was een “slijp of the finger”. Dat moet zijn 1 december 1997. Toen verkocht Theo van Schaick de boerderij aan de families Van Marken en Sternfeld.

In de Angstelkroniek 40 van 2013 schreven wij op pag. 556 over de verdwenen eendjes van Barbara de Clercq. Deze waren spoorloos verdwenen uit de sloot achter de Van Voorthuijsenhof. Maar ze “doken” weer op. Zij het dat er gedurende de onderduik één van de oorspronkelijk vijf Balinese loopeenden de benen heeft genomen. Het bijgieten van dit exemplaar bleek af te ketten op het ontbreken van fondsen. Op 15 juli werden ze dankzij de inspanningen van Marijke Carasso en Gay Jannette Walen herplaatst in de molenvijver tussen de Angstel en de Heinkuitenstraat.

Tot slot nog een triest bericht. Per 1 februari 2016 sluit boekhandel Sprey zijn deuren aan de Brugstraat. Hiermede sluit de enige fulltime boek- en kantoorboekhandel in ons dorp. Dit gemis wordt door velen gezien als een culturele verarming. Sprey begon met de verkoop van kinderboeken en pockets in 1963 in het pand in de Stationsstraat. De eerste sporen van verkoop van boeken treffen we aan in 1905 door Roelof van der Zijden in de winkel aan het Kerkplein.

Het Slot van Abcoude geschetst door Joseph Mallord William Turner

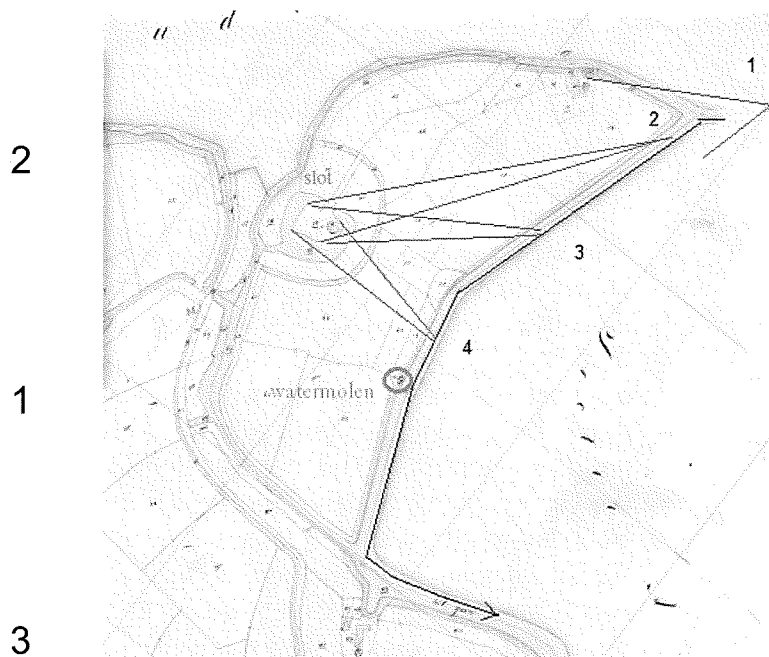
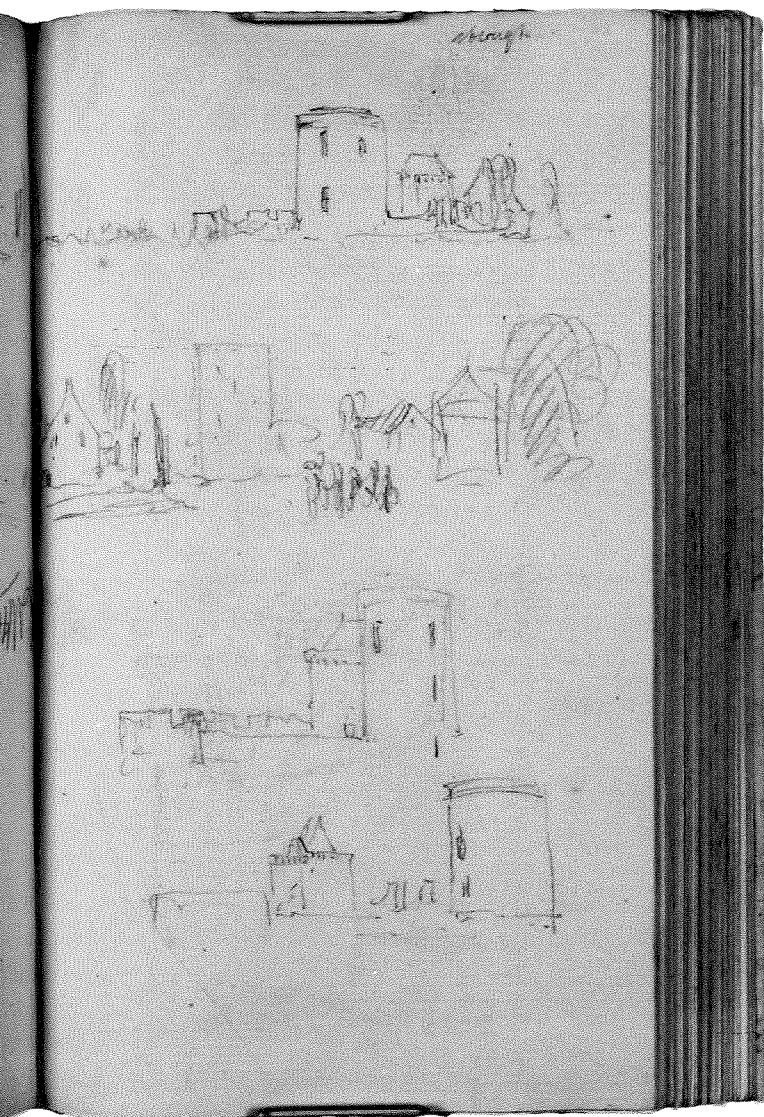
Erik Schmitz, medewerker van het Amsterdamse Stadsarchief, wees ons op een schets van het Slot te Abcoude van de beroemde Engelse schilder William Turner (1775-1851). Een welkom gegeven vooral nu twee grote Turner-exposities in ons land te zien zijn.

Turner reisde veel, sinds 1802 ook op het vasteland, en schetste als een topografisch tekenaar gebouwen, steden en landschappen. Op een blad in een van zijn schetsboeken heeft hij in 1817 viermaal het Slot van Abcoude getekend. Zonder twijfel zijn de schetsen vanuit de trekschuit gemaakt.

Het Slot was in die tijd al aardig in verval. Nadat het in 1672 voor het laatst als militaire

vesting was gebruikt, werd het een pittoreske ruïne. In 1715 kocht Theodorus de Leeuw het slot en liet een gedeelte restaureren om het als buitenverblijf te gebruiken. In de tweede helft van de achttiende eeuw werd het weer aan verval prijsgegeven en in die staat tekende Turner de contouren.

De zes schetsboeken die Turner van zijn reizen maakte, worden bewaard in Tate Modern in Londen. Ze zullen te zien zijn op de grote Turner-tentoonstellingen die op dit moment plaatsvinden in De Fundatie in Zwolle en het Rijksmuseum Twenthe in Enschede tot en met 3 januari 2016. Met dank aan Mieke Kennis en Erik Schmitz.

De zichtpunten zijn door Erik Schmitz aangegeven op het kadastrale minuutplan van 1832 (gem. Baambrugge, sectie B, eerste blad)

Blad uit het schetsboek, enigszins opgewerkt.

Potlood op papier 156 x 93 mm

2,3 en 4 Ruïne Slot Abcoude. 1 Ruïne met links de boerenhofstede Het Slot en rechts boerenhofstede Popta aan de Oude Dijk

Achter de Kerken

Het eerste woonerf in Abcoude

De naam Achter de Kerken komen we voor het eerst tegen in 1959. Er is sprake van een nieuw uitbreidingsplan voor Abcoude, Abcoude Noord, waarbij Achter de Kerken wordt genoemd. Twee jaar later bij discussies over de Derde Brug is men van mening dat *indien de brug voorbij het gebouw van de Coöperatie wordt geprojecteerd er een prachtige verbinding zal komen met de toekomstige bebouwing Achter de Kerken terwijl dan tevens het dorpschoon behouden zal blijven.*

Toch zal het tot 1969 duren voordat de gemeente de benodigde grondaankopen doet voor de realisering van het plan Noord II.

Begonnen wordt in 1971 met de bouw van de woningen in de wijken Zilverschoon en Haagwinde.

In het voorjaar 1976 komt de wijk Achter de Kerken aan de orde. In dat jaar organiseert de gemeente Abcoude een informatieavond over de plannen tot sociale woningbouw in het plan Abcoude Noord II, het zogenoemde plan Achter de Kerken.

Woningnood in Abcoude

De woningnood in Nederland, en zeker ook in Abcoude, was in de jaren '70 nog onverminderd hoog. Bouwplannen in de regio werden in deze periode echter maar mondjesmaat in gang gezet. Dit werd veroorzaakt door het zogeheten 'Bovengrensakkoord' dat was afgesloten tussen Gedeputeerde Staten en het ministerie van Volkshuisvesting in 1973. Hierin werd afgesproken dat een vastgestelde bovengrens van de bevolkingsomvang in de regio Vecht- en Plassegebied niet overschreden zou mogen worden. Gemeentelijke bouwplannen zouden hier streng op worden getoetst door Gedeputeerde

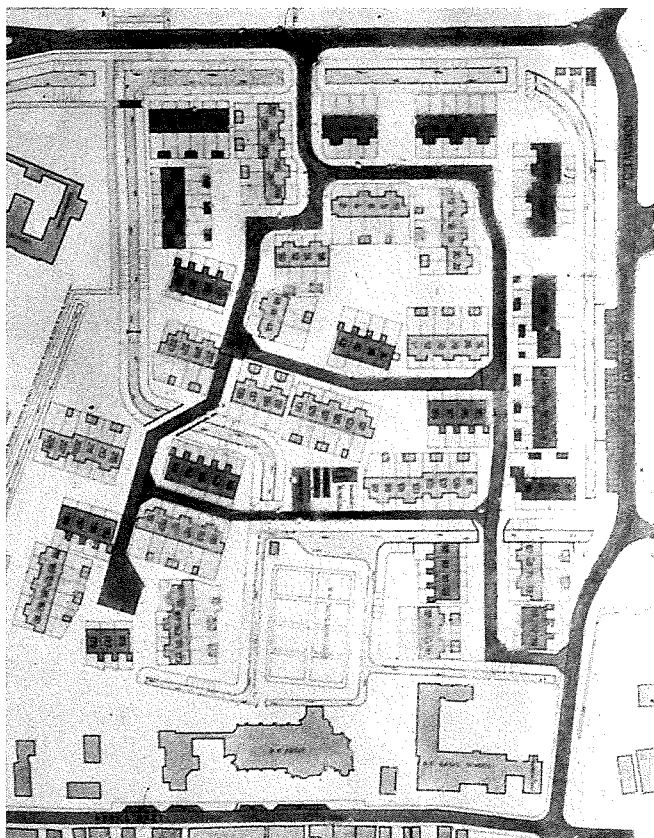
Staten. Dit betekende concreet dat tot ver in de jaren '80 in de gemeente Abcoude weinig tot niets meer gebouwd mocht worden.

Achterliggende gedachte hierbij was dat door het naoorlogse woningtekort in de jaren '60 op grote schaal bouwactiviteiten werden gepleegd waarbij een duidelijke visie op de Ruimtelijke Ordening ontbrak. Het Bovengrensakkoord moest deze ongebreidelde bouwdrift in het Vecht- en Plassegebied beteugelen en de verdere "verrommeling" van het landschap voorkomen. Dit akkoord kwam voor Abcoude helaas op een zeer ongunstig moment. De woningnood in de gemeente was hoog en daarnaast was het percentage sociale huurwoningen verhoudingsgewijs erg laag. In de periode 1960-1975 waren weliswaar 1283 woningen gerealiseerd, maar hiervan behoorden slechts 257 tot de zogeheten woningwetsfeer (sociale huur) en 166 tot de premiekoopwoningen. De verhouding huur-koopwoningen was in Abcoude bovendien ongunstiger dan in andere vergelijkbare gemeenten: namelijk 1 op de 5, terwijl landelijk 3 op de 5 gebruikelijk was. In augustus 1975 blijkt uit een ambtelijke inventarisatie dat de gemeente op dat moment 185 woningzoekenden op de wachtlijst heeft staan, onder wie 35 bejaarden.

Het toenmalige college van B&W (VVD en PvdA/PPR) laat het hier niet bij zitten en gaat (samen met de gemeenten Vinkeveen en Breukelen) op 26 februari 1975 in gesprek met minister Gruijters van Volkshuisvesting. Het resultaat van deze bespreking was dat de minister weliswaar benadrukte dat grote woninguitbreidingen in het landelijk gebied moest worden voorkomen, maar dat hij wel begrip toonde voor de wens van de gemeenten om huisvesting te kunnen bieden aan de eigen bewoners. Hierna werd een Werkgroep Woningbouw ingesteld die de

Achter de Kerken

Plattegrond omstreeks 1980.

woningsituatie in de gemeenten zou onderzoeken en de minister vervolgens zou adviseren over een te nemen besluit. In de werkgroep namen namens Abcoude wethouder Willem van ter Meij en gemeentesecretaris Stigter deel.

Op 27 januari 1976 meldt wethouder Van ter Meij in de commissievergadering Ruimtelijke Ordening dat de minister en Gedeputeerde Staten

hebben ingestemd met de bouw van 150 woningen. De instemming van de minister was uiteindelijk verkregen door vanuit Abcoude aan te voeren dat in het geldende bestemmingsplan nog altijd 130 woningen waren opgenomen die gebouwd zouden moeten worden op het weiland van de heer Schoenmaker. Omdat de heer Schoenmaker echter niet bereid bleek zijn grond te verkopen konden deze bouwplannen niet worden gerealiseerd en zouden deze nu hiervoor in de plaats op de locatie Achter de Kerken gebouwd kunnen worden. Deze uitruil van woningen, waardoor de zogeheten 'bovengrens' niet zou worden overschreden, trok de minister uiteindelijk over de streep. Abcoude zou op haar beurt ervoor zorg dragen dat het weiland van de heer Schoenmaker een zodanige bestemming zou krijgen dat woningbouw hierop in de toekomst uitgesloten zou zijn.

Achter de Kerken wordt een woonerf

Er werd voortvarend gestart met de bouwplannen en nog in dezelfde maand werd bestemmingsplan Abcoude Noord II aan de raadscommissie voorgelegd en raadsbreed gesteund. Een informatiebijeenkomst voor de bewoners werd georganiseerd op 19 februari waarbij de plannen aan de bevolking zouden worden gepresenteerd. Het plan 'Achter de Kerken' moet leiden tot in totaal 161 woningen waarvan er 27 bestemd zijn voor bejaarden en alleenstaanden. Het werd ontworpen door bureau Van Heeswijk dat hierbij samenwerkte met de gemeente, de woningbouwvereniging De Angstelstroom en de Stichting Bejaardenzorg.

Uitgangspunten van het plan waren dat een zo goed mogelijke overgang tussen de oudbouw van de dorpskern én de nieuwbouw in Abcoude noord tot stand zou worden gebracht. Kenmerkend voor het plan was dat aansluiting werd gezocht bij de verscheidenheid in bouwstijlen van de dorpskern, als

*Nog een lege vlakte, maar hier zal iets moois gebouwd worden.
Foto Gert Herrebrugh*

*Er wordt volop gebouwd. Op de voorgrond het oude voetbalveld.
Foto Gert Herrebrugh*

*Modder, modder. Ook het materiaal had het zwaar te verduren.
Op de achtergrond de nrs. 44, 46 en 48. Foto Gert Herrebrugh*

ook het speelse stratenplan en de aanwezigheid van veel groen en de hofvormige opzet. Hiermee zou in Abcoude het eerste zogeheten woonerf worden gerealiseerd. Dit paste in een landelijke trend in het bouwen die een reactie vormde op de grootschaligheid en monotonie van de woonwijken uit de jaren '50 en '60. In de jaren '70 domineerde een ontwerpstroming in de architectuur die oog had voor de menselijke maat. Hierbij lag de focus op kleinschaligheid, diversiteit, ontmoeting en het wonen in laagbouw. De woonerfwijken worden gekenmerkt door een vrijheid in wonen welke tot uitdrukking komt in een gevarieerde architectuur en een grillige stedenbouwkundige structuur. Deze wijken kenmerken zich door een gebrek aan hiërarchie en het ontbreken van oriëntatie. Ook op Achter de Kerken worden regelmatig dwalende bezoekers aangetroffen. Afgeweken werd van het strakke stratenplan dat tot dat moment nieuwbouwwijken kenmerkte. Op het woonerf is de auto te gast en is de straat voor de voetganger en de spelende jeugd, zo stond te lezen in het plan. Ook bij de vormgeving en indeling van de woningen werd door de architect gestreefd naar zo veel mogelijk verscheidenheid die tot uiting komt in dakvormen, raamindeling en de voordeur aan de straat, zoals ook gangbaar is in de oudere huizen van de dorpskern. Ook zouden er huizen gebouwd worden met als noviteit: de woonkeuken! Nieuw voor Abcoude was ook dat voor het eerst een wijk werd gebouwd waarin gezinnen, bejaarden en alleenstaanden naast elkaar zouden wonen in verschillende woontypen. Behalve de bouw van de woningen omvatte het toenmalige plan ook de bouw van een nieuwe Christelijke school ten noorden van de rondweg, een Dienstencentrum en een bejaardenverzorgingstehuis. De journalist van de

*De overhandiging van de sleutels voor het eerste in gebruik genomen rijtje huizen. De nrs. 175-177 en 179. Vlnr mej. C. Oostenveld- Bram Klokkemeijer en mevr. Loeb.
Foto Gert Herrebrugh*

VAR, de heer Wim Trouw, oordeelde positief over het plan: “onze eerste indruk van het plan ‘Achter de Kerken’ is een zeer goede, vooral ook omdat gestreefd is naar een juiste integratie van wonen en voorzieningen.” Helaas bleek in een later stadium de bouw van een verzorgingstehuis toch niet haalbaar en kon ook het dienstencentrum pas veel later, in 1987, worden gerealiseerd. Op 12 augustus 1976 stelde de gemeenteraad officieel de naam Achter de Kerken vast.

Er kan gebouwd worden

Na het doorlopen van de gebruikelijke ambtelijke procedures kon op 3 januari 1977 worden gestart met het bouwrijp maken van de grond. Inmiddels was door de gemeenteraad besloten om van de 161 woningen er 31, dus vier meer dan oorspronkelijk gepland, uit te voeren als zogeheten ‘driepuntswoningen’ voor bejaarden en alleenstaanden. Over de normen voor de toewijzing van de premiekoopwoningen werd in de commissievergadering van april 1977 langdurig gediscussieerd. Uiteindelijk werden vier voorwaarden gesteld voor toewijzing: gegadigden dienden een huurwoning achter te laten, een gezin te gaan vormen, ten minste 21 jaar oud zijn en voldoen aan een inkomensnorm van maximaal fl. 25.000,-. Voor de 45 premiekoopwoningen bleken zich 85 gegadigden te hebben gemeld. Om dit probleem op te lossen werd besloten dat door middel van loting zou worden bepaald wie in aanmerking kwam voor een premiekoopwoning. Opmerkelijk was dat met name door het CDA (bekend als voorvechter van het gezin als hoeksteen van de samenleving) bij monde van raadslid de heer Bart de Vries werd aangedrongen op aanpassing van deze voorwaarden ten gunste van alleenstaanden vanaf 30 jaar. Gesteld werd dat alleenstaanden net zo veel recht hebben op een woning als gezinnen. Er werd zelfs een wijzigingsvoorstel ingediend waarin de leeftijds-grens zou worden opgehoogd tot 25 jaar zodat hiermee ruimte zou worden gecreëerd voor deze doelgroep. De coalitiepartijen VVD en PvdA/PPR stemden tegen dit voorstel en het CDA toonde zich ten slotte tevreden met de toezegging dat bij de verdeling van de kleine driepuntswoningen alleenstaanden wél in aanmerking zouden komen.

Op 24 juni 1977 werd de eerste paal in de grond geslagen in aanwezigheid van een lid

Woestenij voor de woningen voor bejaarden en alleenstaanden. De nrs. 40 en 42.

1992 De sloot tussen de Piet Mondriaanschool en woningen 233 t/m 243.

1979. Een van de nog maagdelijke biezen plantenbakken bij de huizen nrs. 121, 123 en 125.

van Gedeputeerde Staten, de heer A.G.W. Schapenk. Na afloop vond een feestelijke receptie plaats in Restaurant Koekenbier met zalm en toastjes, kopte de *Vechtstroom*. Er volgden toespoken van de architect, de heer Drent, de waarnemend burgemeester Verkerk en van de heer A.J.G. Klokkemeijer van woningbouwvereniging De Angstelstroom. De stemming was vreugdevol. Burgemeester Verkerk sprak over een *feestelijk gebeuren* dat zo een groot contingent woningen in de sociale huursector nu zou worden gerealiseerd. Bram Klokkemeijer sprak zijn dank uit voor de voortvarende steun van burgemeester Van Welsenis en eindigde zijn toespraak met de woorden: *We zijn er alle-*

maal erg blij mee dat de bouw begonnen is. Hij beschouwde deze royale uitbreiding van de sociale woningbouw als de kroon op het werk van de woningbouwvereniging, die hij vanaf 1968 mede had bestuurd.

Op 27 oktober ging ook de eerste paal van het contingent premiekoopwoningen de grond in. Deze woningen waren ontworpen door architectenbureau Groosman Partners uit Huizen. De bouw was eveneens in handen van een Huizense aannemer, bouwbedrijf Jan Visser. De prijzen van de huizen varieerden van ruim 121.000 tot bijna 129.000 gulden. Er werden twee woningtypen gebouwd, zeventien met carport en allemaal met drie slaapkamers en een zolderverdieping.

Deze woningen werden gesitueerd aan de buitenste ring van de wijk.

De bouw van Achter de Kerken verliep helaas niet vlekkeloos. Zo werden de kosten van het bouwrijp maken overschreden met fl. 200.000,- met name veroorzaakt door de hogere loonkosten van de speciale vaklieden die de sierbestrating moesten maken. Ook liep de bouw vertraging op door de strenge winter van 1979, één van de strengste van de eeuw. Er kwamen bovendien veel problemen met het straatwerk dat lange tijd nog ontbreekt. Dat leidde tot een barre modderpoel met veel overlast voor de bewoners.

De eerste oplevering van de woningen vond plaats op 20 september 1978 met een korte officiële plechtigheid. De sleutels en de bloemen werden overhandigd aan de dames M. de Jong en P. Oostenveld. Buren van de nieuwe bewoonster van het pand nr 179, mej. F. van Oosterom, die vanwege ziekte afwezig was, namen haar sleutels in ontvangst. Burgemeester Van Welsenis benadrukte in zijn toespraak nog eens dat voor het eerst woningen gebouwd waren die speci-

Het eerste speelhuisje in het speeltuintje.

De "Blokhut" in het speeltuintje.

De eerste "wipkip" in het speeltuintje.

Luchtopname uit de jaren '80.

De hoogste boom in de wijk, als sliet geplant in 1979, moest in 2005 op last van de gemeente worden gekapt. Plantertje niet dood, maar de boom wel.

1982 Sportgebouw bij Achter de Kerken. Afgebroken in 1999.

2015 Het basketbalveld in de wijk.

aal bedoeld waren voor alleenstaanden. Ook feliciteerde hij de heer Klokkemeijer van de woningbouwvereniging met de grootste uitbreiding van het bestand sociale huurwoningen sinds jaren. De bouw van de wijk werd formeel afgesloten op 18 september 1979 met een kleine ceremonie waarbij het kunstwerk *De Meeuw* werd onthuld van Theresia van der Pant. De jongste (Dicky Ligthart) én oudste bewoner (Evert Vos) van Achter de Kerken mochten samen het laken verwijderen. De burgemeester sprak de hoop uit dat de bewoners van het woonerf elkaar zouden helpen om een echte buurt te gaan vormen met verantwoordelijkheid voor elkaar. Of dit daadwerkelijk is gelukt is onderwerp van verdere (sociologische) studie maar zeker is dat onze gemeente in de jaren '70 verrijkt werd met een fraaie nieuwe wijk waar het nog steeds goed toeven is en mensen graag wonen.

René Post

GEBRUIKTE BRONNEN:

VECHT-, ANGSTEL- EN RIJNSTREEK PERIODE JANUARI 1976 TOT SEPTEMBER 1979.

ZITTING 1973-1974 - 12 60 0 RIJKSBEGROTING VOOR HET DIENSTJAAR 1974 HOOFDSTUK XI - VOLKSHUISVESTING EN RUIMTELIJKE ORDENING BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSHUISVESTING EN RUIMTELIJKE ORDENING NR. 6 'S-GRAVENHAGE, 17 SEPTEMBER 1973.

LAY OUT -08 PLATFORM VOOR ONTWERPEND ONDERZOEK: "STUDIE WOONERVEN. FOCUS OP KWALITEITEN" BUREAU LOFVERS, JUTTEN ARCHITECTUUR EN NIO STEDELIJK ONDERZOEK.

TIKE DE HAAS-NIEKERK: 80 JAAR WONINGBOUWVERENIGING "DE ANGSTELSTROOM" 1914-1994

van Marktveld naar 't Markvelt

Het ontstaan van een woonwijk in Abcoude

Dit jaar is het driehonderd jaar geleden dat de Ambachtsheerlijkheid van Abcoude en Baambrugge werd gekocht door Theodorus de Leeuw. De vorige eigenaar, de Staten van Utrecht zat krap bij kas en verkocht in totaal 28 ambachtsheerlijkheden.

Ambachtsheerlijkheden waren gebieden waarover een particulier, de ambachtsheer/vrouw over het gezag beschikten. Zij oefenden in hun gebied de lagere rechtspraak uit. Ook hadden zij een bestuurlijke en wetgevende taak. Veelal lieten zij zich hierbij vertegenwoordigen door een plaatsvervanger: schout genaamd.

Theodorus de Leeuw verkreeg niet alleen rechten, maar werd ook eigenaar van onroerend goed waaronder een perceel in het dorp Abcoude. Dit perceel komen we daarna regelmatig tegen onder de naam het Marktveld. In 1725 wordt het als belendend perceel Het Marktveldt genoemd.

Tot 1895 behoorde de eigendom aan de Ambachtsheren van Abcoude en Baambrugge!

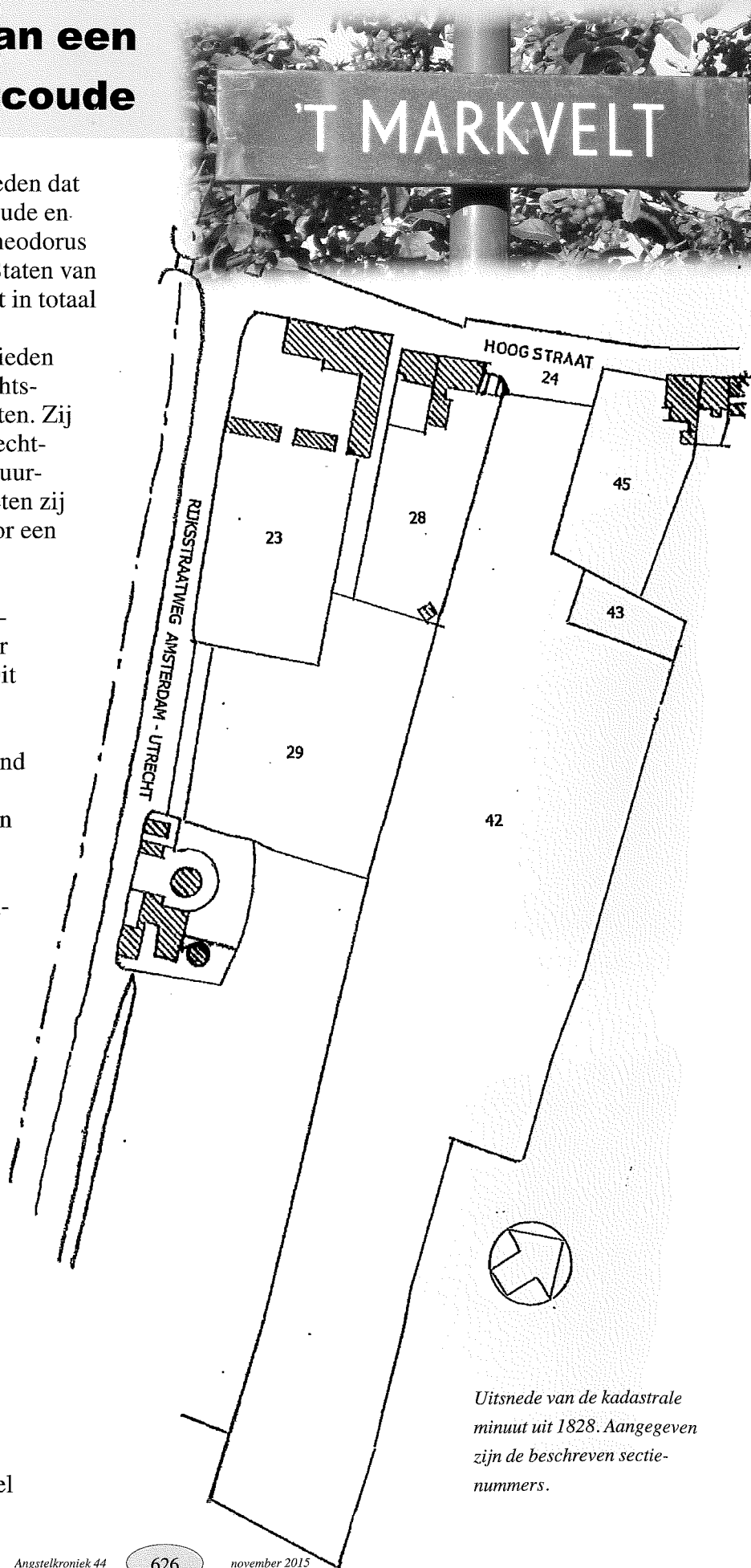
Vanaf 1934, bij de eerste bouwplannen is er sprake van het plan Marktveld/Markvelt van Abcoude. De t van markt is plotseling verdwenen en zal tot in onze tijd niet meer terugkomen.

En dat is vreemd. Het woorddeel mark heeft een compleet andere betekenis dan markt.

Het woordenboek der Nederlandse Taal geeft onder het lemma Marke/Mark de volgende uitleg die voor zich spreekt:

Onverdeelde gronden, behorende aan de leden van een markgenootschap. Vooral in Gelderland, Overijssel, Drenthe vanouds gebruikelijk, en thans nog voorkomende, naast andere namen.

In ons geval is er geen sprake van meerdere leden/eigenaren. Maar wel

Uitsnede van de kadastrale minuut uit 1828. Aangegeven zijn de beschreven sectie-nummers.

1947 Het plan van uitvoering.

steeds van markt!

Bij de verkoop in 1715 aan Theodorus de Leeuw is er sprake van: *het Marktveld, specialijk belast met den last van het draven en rijden der paarden ten tijde van de jaarlijksche paardenmarkt over het voorste Kamp met den zoogenaamden paardentol.*

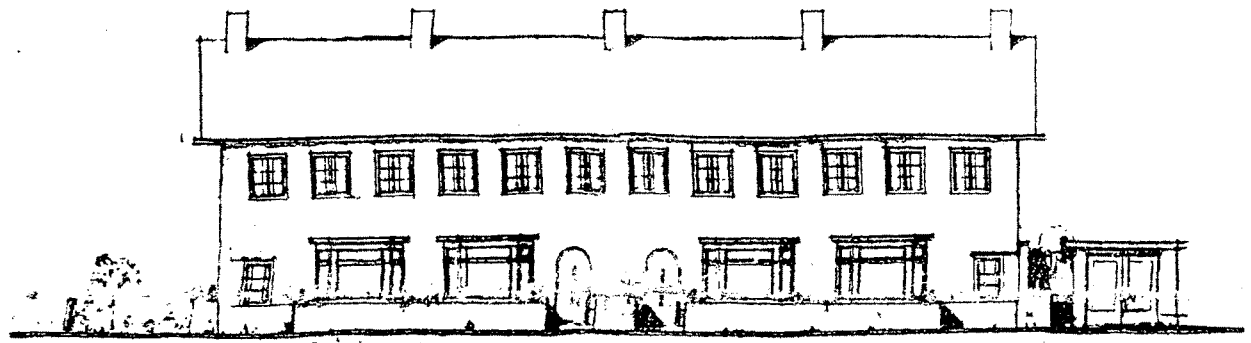
In 1778 blijkt dat de toenmalige Ambachtsvrouw ook het recht had om in de periode van de paardenmarkt het dorp tijdelijk af te grendelen met vier slagbomen alwaar tol betaald

moest worden. Deze vorm van betaalde toegang tot de markt en de daarbij behorende andere activiteiten moet een leuke extra bron van inkomsten zijn geweest. In de tweede helft van de 18^e eeuw wordt het terrein jaarlijks gebruikt voor het houden van harddraverijen te paard. De winnaar kon een zilveren zweep winnen.

In de 19^e eeuw werd er waarschijnlijk niet meer gedraafd op het Marktveld. De draverijen verplaatsten zich na 1850 naar Baambrugge. In 1847 werd het terrein gekocht door de Amsterdamse advocaat Mr. P.S.J. van den Bergh van Lexmond. Het omvatte de kadastrale secties A 42 en A 43. Een van de voorwaarden bij deze transactie was: *dat men jaarlijksch en alle jaren over de voorste kamp van sectie A 42 gelegen voor aan de Heerenweg [Hoogstraat], met paarden en wagens als andersins daarop mag rijden, jagen en draven en voorts bezwaard zijn met zoodanige vrijen uitweg als de bovenste kampen tot en met over de onderste op den Heerenweg zijn hebbende, mitsgaders met al zulken overweg als bij dit perceel beschreven landen onderworpen zijn. Alsmede het onderhoud van de straat in het dorp Abcoude voor dit land gelegen.*

De bovenstaande bepaling werd een papieren letter.

De nieuwe eigenaar verhuurde het perceel aan Joost Brouwer (1804-1867), de eigenaar en uitbater van het nabij gelegen logement De Eendracht. Hij verandert het draafterrein in bouwland en nam daardoor de gelegenheid tot draverijen weg.

1939 De eerste ontwerpen voor de huisblokken.

In 1875 werd de bekende Abcoude arts Dr. Hui-
bert Paulus Kapteijn de nieuwe huurder. Hij
veranderde het bouwland weer in weiland.
Een deel van sectie A 42 wordt in 1883 ont-
eigend vanwege de bouw van het Fort bij
Abcoude. Het draafrecht blijft gehandhaafd op
het overblijvende gedeelte.

Dokter Kapteijn koopt in 1895 het perceel het
Marktveld met de bijbehorende rechten en
bepalingen.

En dan ontstaat er in 1896 tumult over het
draafrecht. Dokter Kapteijn koopt een stukje
grond van de gemeente Abcoude Baambrugge
(Abc Ba) voor het perceel A 42. Hij koopt ook
het bijbehorende draafrecht om het vervolgens
op te heffen. Het raadslid Van Niekerk van de
tweelinggemeente Abcoude Proostdij is van
mening dat ook zijn gemeente betrokken had
moeten worden bij deze verkoop die inmiddels
had plaatsgevonden. Gedeputeerde Staten van
Utrecht en de Koningin Regentes Emma moe-
ten er aan te pas komen om tot een oplossing
te komen. Het resultaat is dat Kapteijn er geen
gebouw, schuttingen of beplanting mag plaat-
sen, maar wel bloemenperken mag aanleggen.

Mocht er toch beplanting worden aangetroffen
dan vervalt de grond zonder vergoeding weer
aan de gemeente en kan het draafrecht weer
worden uitgeoefend.

Kapteijn liet een hek om het terrein zetten
waardoor het minder toegankelijk werd.

Bekend is dat het terrein in 1914 werd gebruikt
voor een grote demonstratie met Roode Kruis-
honden. De kinder- en volksspelen vanwege het
zilveren regeringsjubileum van H.M. Konin-
gin Wilhelmina op 23 augustus 1923 vonden er
eveneens plaats. Op woensdag 28 en donderdag
29 juli 1926 werd er het 25-jarig bestaan van de
Abcoude Harmonie uitbundig gevierd. Op het
Marktveld vond het Groot Nationaal Concours
plaats. Alleen al uit Weesp bezochten honder-
den per motorschuit, autobus, particuliere auto
of rijwiel dit evenement.

De vooruitgang werpt haar schaduwen vooruit

Het is B&W opgevallen dat er in 1926 een aan-
tal bouwaanvragen is ontvangen voor wonin-
gen aan de Molenweg. Burgemeester Dedel
brengt in het college van Abc Ba een voorstel
tot het ontwerpen van een uitbreidingsplan, spe-
ciaal bij het Fort Abcoude. Dit wordt mogelijk
gemaakt doordat de Kringenwet uit 1853 was
versoepeld bij KB van 28 mei 1926. Het Fort
Abcoude werd van een vestingwerk der eer-
ste klasse gedegradeerd naar de derde klasse.
Daarbij kwam dat vanaf 1921 wettelijk een uit-
gewerkt bestemmingsplan door de gemeenten
moest worden opgesteld en konden bouwver-
gunningen worden geweigerd. Door deze regel-
geving werden nieuwbouwwijken eenvormiger.
Dit werd mede veroorzaakt door de professio-
nalisering van de stedenbouw bij enkele grote
bureaus.

In datzelfde jaar 1926 koopt Willebrordus van
der Kroon (1888-1951), een veehouder uit
Abcoude, de boerderij Koppelrust aan de Kop-
peldijk. Hij wordt dan ook eigenaar van een
perceel weiland genaamd Het Marktveld van
Abcoude met een daarvoor liggende strook

1984 De muziekkoepeel.

1999 Het schaakpaviljoen "loopt" op zijn laatste benen.

grond: Sectie A 2064-2246.B, groot 01.74.02. Voorlopig zal er met het perceel weiland niet veel worden gedaan.

Ondertussen gaat de raad van Abc Ba akkoord met het laten maken van een conceptplan voor Wijk A. Dat is het gedeelte van de gemeente dat omsloten wordt door de Molenweg-Hoogstraat en de Stationsstraat.

Het architectenbureau Jos Cuypers in Amsterdam krijgt de opdracht een plan uit te werken voor een open bebouwing, een soort villaparkje, waarmee een wijk met straten wordt uitgesloten. Het begrip *het Markveld van Abcoude* wordt op dat moment ingevoerd en verder gebruikt en zal niet meer verdwijnen.

Het blijft jaren lang stil rondom het project. In november 1931 vraagt men in de gemeenteraad naar de stand van zaken. De burgemeester legt uit dat het project in de ijskast is gezet. Mede omdat er sprake is van de aanleg van een Rijksweg bij Abcoude, maar het tracé is nog niet duidelijk.

Het architectenbureau Jos Cuypers en Jhr. Ir. G.C. Six te Amsterdam kan eindelijk op 22 februari 1933 hun plannen bij B&W presenteren.

Om elf uur worden de architecten Six en Cuijpers binnen gelaten om het aan hun opgedragen ontwerp uitbreidingsplan, ingevolge de woningwet, toe te lichten. Nadat het ontwerp is

besproken verzoekt de voorzitter dit tracé ter plaatse nader in ogenschouw te nemen, waarna een wandeling wordt ondernomen naar de Stationsstraat waar één der geprojecteerde wegen langs het Fort op den Rijksweg [Molenweg] zal uitkomen.

Daarna wordt het Markveld bezocht, mede in verband met het voornemen tot het verkrijgen van een sportpark van voldoende grootte.

De heren hebben de architecten het nodige huiswerk meegegeven. Het plan sleept zich voort en wordt vertraagd door aanpassingen vanwege een nieuwe woningwet die in 1934 in de Staten-Generaal in behandeling is. Inmiddels staat er een nieuwe burgemeester aan het roer Mr. A.L. des Tombe. In de vergadering van B&W van 11 januari 1934 overweegt het college zelfs om het Markveld te kopen. Wethouder Grevenstuk zegt: *dat hij "het Markveld" reeds vroeger heeft vergeleken met de longen van het dorp Abcoude. Spreker acht het van veel waarde dat dit stuk weiland onbebouwd blijft en ziet er daarom zeker een gemeentebelang in, waarom hij wel voor aankoop is voor de gemeente.* De heren hebben zelfs een prijs van f 6.000,- in het hoofd. Het voert toch niet naar een voorstel voor de raad. Dokter Van Gortel informeert in de raad eind 1934 maar weer eens naar de stand van zaken en krijgt te horen dat de nieuwe bur-

MOTEL ABCOUDE

"TOIT POUR NOUS"
't MARKVELT 16
02946 - 1323

220 Volt

5 - 10%

PHOTO - W. JOB - LAY-OUT

Amsterdam - Abcoude via route E9 = 12 km

UTRECHT (26 km)

Gld. 10,00 p.p.

Gld. 9,00 p.p.

Gld. 9,00 p.p.

Gld. 7,00 p.p.

Gld. 1,75 p.p.

Tout pour nous. Toen motel genoemd. Nu zouden wij spreken over de eerste Bed & Breakfast in Abcoude. Zestiger jaren. Exploitant: W.K.J. Job Markvelt 16. Coll. W. de Vries, Abcoude.

gemeester nog geen tijd heeft gehad zich in het uitbreidingsplan te verdiepen. Het is duidelijk zijn kindje niet. De grond waarop dit alles op gepland werd, was nog steeds in bezit van Willebrordus van der Kroon. Hij had indertijd van de verkoopster een bedrag van f 18.000,-- geleend tegen 5% per jaar, maar bleef in gebreke met de aflossingen. Het kwam daarvoor in 1934 tot een gedwongen verkoop van het perceel weiland groot 1 hectare 74 aren en 2 centiaren.

De nieuwe eigenaren Henricus Jacobus Arnoldus Kaskens, een horlogemaker te Diemen, en Cornelis Pieter Oostenrijk, een koopman eveneens in Diemen wonende, zouden we nu projectontwikkelaars noemen.

In maart 1935 komt het nieuwe uitbreidingsplan in de vergadering van Burgemeester en Wethouders ter sprake. Wat het Markvelt betreft heeft burgemeester Des Tombe er moeite mee dat men juist daar woningen voor de beter gesitueerden heeft gepland. De arbeidende klasse zou op de Koppellanden onderdak kunnen vinden. Hij had dat graag juist andersom gezien. Maar er zou nog heel wat water door het Nauwe Gein en de Angstel gaan stromen voordat de plannen gerealiseerd zouden kunnen worden.

De architecten moeten hun plan weer aanpassen omdat de nieuw in functie getreden inspecteur van de Volksgezondheid (Volkshuisvesting) nogal wat nieuwe noten op zijn zang heeft. Gevolg is dat het nieuwe uitbreidingsplan eerst eind 1936 ter inzage ligt.

In maart 1937 maakt H.J. Heuvelink bezwaar tegen het plan. Hij is de bewoner van het grote huis op de hoek van de Hoogstraat/Markvelt tegenover Bunschoten. Achter in zijn tuin staat een 18^e-eeuwse theekoepel. Deze staat er overigens nog altijd! Het zicht vanuit deze koepel zou ernstig geschaad worden, hetgeen vermindering van het onroerend goed tot gevolg zou hebben. De burgemeester en de raad tillen niet zo zwaar aan de bezwaren. Immers langs de tuin van Heuvelink aan de rechterzijde van de huidige toegang tot de wijk is een fraai plantsoen geprojecteerd dat tot voorbij de koepel is getekend. De toegangsweg zal dicht langs de zijde van het Hugo de Vriespark lopen. De burgemeester zegt letterlijk: *het gaat niet aan een uitbreidingsplan te veranderen ten gerieve van een koepel van een enkeling. Tenslotte is een koepel ook nog te verplaatsen.*

Het uitbreidingsplan voor "'t Markvelt van

Jaren '60, 't Markvelt, richting Fort. Coll. W. de Vries, Abcoude.

Abcou" wordt door Gedeputeerde Staten op 17 augustus 1937 goedgekeurd. De gemeente kan nu overgaan tot het realiseren van de wegen, trottoirs en riolen. In dat plan staat dat de wegen 10 meter breed moeten worden. Het zullen grindwegen worden omdat deze beter passen bij het Laanidee dan een klinkerweg. Het raadslid Vis opteert voor asfaltwegen. De voorzitter raadt dit af. Asfaltwegen zijn duurder in onderhoud dan grindwegen en worden sneller beschadigd door het bouwverkeer. En... *het rijverkeer naar de 50 te bouwen woningen zal in de toekomst wel niet groot zijn.* Dokter Van Gortel krijgt de toezegging dat de bomen die voor 't Markvelt staan, gespaard zullen worden.

De bouwmaatschappij Meliadus

De projectontwikkelaars Kaskens en Oostenrijk zien van hun plannen af en verkopen in april 1938 het perceel aan Antonie Franciscus Wasservall, een schilderspatroon uit Amsterdam. In de maand daarop richt deze samen met zijn compagnon Joh. de Vries de NV bouwmaatschappij Meliadus gevestigd te Amsterdam op. Bij deze verkoop komt het oude draafrecht opnieuw om de hoek kijken. Bij bebouwing zou het draafrecht immers weer aan de gemeente toevallen. De gemeente stelt dat deze rechten

onverenigbaar zijn met de uitvoering van het genomen raadsbesluit. In de betreffende koopakte wordt dan ook uitdrukkelijk vastgesteld dat rechten niet meer van toepassing zijn en derhalve zijn vervallen. Deze clause zal nog menigmaal vermeld worden in de verkoopakten die later passeren.

Het blijkt dat mevrouw Lingeman, de eigenaresse en bewoonster van het grote huis Stationsstraat nr. 12, zich ook zorgen heeft gemaakt over de waardevermindering van haar eigendom. Dat blijkt uit een brief van 28 juni 1938 die gemeente-secretaris Pepping haar schrijft. Daarin staat o.a. *Ik ben echter van mening dat door de huizenbouw "t Markvelt", dus achter de Hugo de Vries Stichting Abcoude veel meer in trek komt en daardoor Uw vroegere woning meer de openbare aandacht zal hebben. De moderne huizen op 't Markvelt, zullen echter nooit voor Uwe woning concurrentief behoeven te zijn, omdat deze huizen voor den middenstand gebouwd zijn, terwijl Uwe woning hier in den gegeven bouw en grootte, altijd toch een woning zal zijn voor de beter gesitueerde klasse. Daarom kan een grotere bevolking een attractie worden voor deze woning, want ons dorp wordt hierdoor zeker attractiever.*

Op dezelfde datum wordt in de raadsvergadering besloten de wegen op 't Markvelt van

Jaren '60, 't Markvelt; hoek Willem van Abcoudelaan. Coll. W. de Vries, Abcoude.

Abcou de volgende historische namen te geven:

1. 't Markvelt
2. Theodorus de Leeuwlaan
3. Willem van Abcoudelaan
4. Jacob van Gaesbeeklaan

De NV Meliadus pakt de zaken voortvarend aan. Zij krijgen van de gemeente vergunning tot het aanleggen van de wegen, riolering, verlichting en een drinkwaterleiding op het terrein van 't Markvelt van Abcoude. De wegen zullen een breedte krijgen van 10 meter. Dat wil zeggen een 6 meter brede rijweg met een gesloten wegdek (teerweg) en trottoirs (van betontegels) met een breedte van 2 meter. De voetpaden zullen van puin worden gemaakt. Het plan is evenwel eerst de 48 geplande huizen te bouwen en dan de wegen aan te leggen om beschadiging van de laatste door bouwverkeer te voorkomen. De wegen zullen te zijner tijd door de gemeente worden overgenomen. Het blijkt ondertussen dat de bouw van de woningen niet van een leien dakje loopt. Meliadus heeft geldgebrek en mogelijk werpen de komende onzekere tijden hun schaduw al vooruit.

De ontsluiting van het complex wordt intussen

verzekerd doordat Rijkswaterstaat eind 1938 toestemming geeft voor de aanleg van een verbindingsweg tussen het bouwterrein en de Hoogstraat.

Het project maakt nog steeds deel uit van het bestemmingsplan dat Six en Cuypers ontworpen hebben voor wijk A. Zowel de burgemeester als de raad hebben nog steeds moeite met de opzet van het geheel. Het plan wordt *doodsch en zonder fantasie gevonden*. Deze mening wordt gedeeld door R. van Meurs, Inspecteur van de Volksgezondheid te Utrecht. Deze adviseert de later bekend geworden architect Mart Stam uit Amsterdam op het project te zetten. Hij zegde de burgemeester toe de opdracht uit liefhebberij te willen uitvoeren voor een bedrag van f 150,-- voor de gemeente Abcoude Baambrugge en ook f 150,-- voor de gemeente Abcoude Proostdij. Gevolg is dat de relatie met Six en Cuypers eind 1938 wordt verbroken. Mart Stam krijgt de nieuwe opdracht *die eindelijk de gemeente van deze lijdensweg moet verlossen*. Het omvat niet alleen wijk A maar het gehele dorp Abcoude. Dus zowel het gedeelte dat in Abcoude Baambrugge ligt als in Abcoude Proostdij.

Jaren '60, Jacob van Gaesbeeklaan gezien vanaf de Molenweg. Coll. W. de Vries, Abcoude.

Geringe belangstelling voor het wonen in Abcoude

Alle mooie plannen ten spijt blijkt niet dat er veel interesse bestaat voor de uitbreidingen en de bouw van nieuwe woningen in Abcoude. Het zit het college dwars dat er geen directe oorzaak is aan te wijzen voor deze geringe belangstelling. Het raadsverslag van 22 augustus 1939 geeft een interessant inkijkje over de situatie in dezen. Wij laten daarom de notulen van deze vergadering hier in extenso volgen:

De vestiging van ingezetenen te Abcoude is gering. Er worden geen woningen gebouwd. De randgemeenten daarentegen ontwikkelen zich bij voortduring. Ook hierin behoort z.i. verbetering te worden gebracht. Het is wel een droevig verschijnsel, als men huis koopt te Abcoude tegen een prijs van fl. 8.000,-- om er later slechts fl. 2.000,-- voor terug te krijgen. Men wil graag buiten wonen, maar het wordt zoo onmogelijk gemaakt. Er wordt niet gebouwd. Hoe komt dat? Is het de verdeeldheid?

Ook Voorzitter acht de Vereeniging der beide gemeenten een moeilijk punt, doch spreker meent, dat dhr. Stolp in dit opzicht te verre strekkingen ziet, vooral als dit huiselijk geluk tot uitvloeisel zoude hebben. Persoonlijk kan

de Voorzitter deze gevolgtrekking evenwel niet maken.

Er zijn argumenten voor, doch ook tegen. Deze zijn herhaaldelijk tegen elkaar afgewogen. Over het persoonlijk standpunt van den Voorzitter, wenscht deze zich niet uit te laten. Het is hier slechts de vraag welk standpunt de Raad inneemt ten opzichte van de benoeming van een Commissie van onderzoek.

Wat het bouwen van woningen in deze gemeente betreft, merkt de Voorzitter op, dat geen plaats in de omgeving zoo goed is gelegen dan Abcoude. In 9 minuten is men met den trein in Amsterdam. Hoe het komt, dat de uitbreiding niet tot stand komt, is voor den Voorzitter een raadsel. Het ligt echter niet aan het Gemeentebestuur. Toch is Voorzitter overtuigd, dat Abcoude een goede toekomst tegemoet gaat. Er is geen plaats in Nederland, welke beter gelegen is. Dhr. Stolp is van meening, dat dit wordt veroorzaakt door de verdeeldheid in de gemeenten. In de 16 jaar, welke spreker in deze gemeente woont, is er niets veranderd. Wel zijn de randgemeenten vooruit gegaan. Er zijn hier onnodige lasten. De Voorzitter antwoordt, dat deze gemeente een bebouwing, als bijv. te Diemen en Duivendrecht, niet wenscht. Dus-

danige bouw is hier ook wel te krijgen. Dhr. Stolp merkt op, dat de gemeente dus geen lasten op zich wil nemen, doch wel de revenuen wil hebben. Spreker zoude de huurprijzen willen gesteld zien van fl. 25,-- tot fl. 30,-- per maand. Hier behooren straten te worden aangelegd om terreinen van particulieren te kunnen benutten voor woningbouw. De Voorzitter antwoordt, dat we hier in een vrij land leven. We kunnen de eigenaren niet dwingen hun land te verkoopen. Huurprijzen als door dhr. Stolp genoemd, zouden consequentien hebben, waarvan de Voorzitter het risico niet zoude willen dragen. Een normale groei is te verkiezen boven een kunstmatige. Dhr. Stolp verzoekt den Raad tenslotte, in de komende vier jaren wel aandacht te willen besteden aan dit punt.

Tegenover het niet bebouwen van Blomswaard en 't Markvelt kan men de vraag stellen, waarom dan wel huizen langs het Zand- en Jaagpad te Baambrugge worden gebouwd. Dit terrein is thans geheel bebouwd. Dat alles is niet te verklaren. Maar, zegt spreker, het gaat niet op, dit klakkeloos te wijten aan het feit dat de twee gemeenten niet zijn verenigd. Daarom is dhr. Middelberg van mening, dat dhr. Stolp geen schijn van bewijs

voor zijn stelling heeft gegeven en dat het benoemen van een Commissie daarom een slag in de lucht zoude zijn. Dhr. Stolp laat in zijn dupliek uitkomen, dat hij den loonstandaard te hoog acht. 't Markvelt zal nooit bebouwd worden. Het was de spreker niet begonnen om de gesprekken in verkeerde banen te leiden. Hij stelt prijs op een goede verstandhouding.

De Voorzitter wil de discussien hierover beëindigen. Het Gemeentebestuur stelt geen te hooge eisen aan het bouwen van woningen. In tegendeel, de eischen zijn miniem. Deze gemeente wil echter geen tweede Diemen worden. Er worden slechts eischen gesteld, die de zekerheid waarborgen, dat er een type woningen wordt gebouwd, ten behoeve van de beter gesitueerde bevolking.

De voorzitter zegt nog een punt aan de agenda te willen toevoegen nl de bepaling van de plaats waar op 31 augustus a.s. de jaarlijkse Paardenmarkt te Abcoude zal worden gehouden. Te vorige jare werd de markt voorlopig op het Raadhuisplein van Abc Pr gehouden. Waar dit plein onlangs van een teerlaag is voorzien en daarom veel schade aan dit wegdek zal worden toegebracht, als de markt

2015 Theodorus de Leeuwlaan.

daar ook thans zoude worden gehouden stelt de voorzitter voor "t Markvelt van Abcoude" aan te wijzen. De eigenaren van dit terrein hebben verklaard daartegen geen bezwaar te hebben. Dhr. Middelberg vraagt, of de eigenaren van dit terrein geen bezwaren hebben tegen het gebruik van de door hen aangelegde wegen. De voorzitter antwoordt ontkennend en zegt ook nog gedacht te hebben aan het terrein "Blomswaard" te Abcoude, doch dat is hiervoor niet geschikt. Dhr. Stolp hoopt op goed weer, maar vreest dat er schade zal ontstaan bij het houden van de paardenmarkt op "t Markvelt", dat toch een z.g. "Villapark" is. Hij zoude er de voorkeur aan geven, de markt op Blomswaard te houden, al tocht het daar dan ook wat. Dhr. Middelberg informeert, of die markt van veel belang is voor de gemeente. De Voorzitter antwoordt dhr. Stolp dat Blomswaard is gelegen onder de gemeente Abc Pr, zoodat hierover niet kan worden beschikt door dezen Raad en dhr. Middelberg, dat er voor de neringdoenden wel voordeel aan verbonden is, doch dat de landbouw in deze gemeente er weinig belang bij heeft. Dhr. Van Schaik is van mening, dat deze markt wel door de veehouders alhier op prijs wordt gesteld. Men besluit de paardenmarkt op "t Markvelt van Abcou" te doen plaats hebben.

De oorlogsperiode 1940-1945

In november 1940 is Meliadus nog steeds niet begonnen met de bouw. Zij kunnen van het Rijk een hypotheek krijgen in de bouwkosten, mits de gemeente garant blijft voor 10% van de rente en aflossing, hetgeen in dit geval neerkomt op een bedrag van fl. 20.000,--. Het bouwplan is echter afgekeurd door den Regeringscommissaris voor den Wederopbouw. Daarna is een nieuw plan ingediend, maar dat is afgekeurd door de Welstandscommissie.

De burgemeester zegt in de raad dat volgens B&W de maatschappij de gehele zaak als een winstobject beschouwt; nu het haar tegen loopt komt zij om steun bij de gemeente aankloppen. Indien door een eventuele garantie van de gemeente, de ingezetenen zouden worden geholpen, dan ware alsnog te overwegen wat te doen stond. De huizen kosten fl 8.500,-- en zijn derhalve voor de bewoners van deze gemeente in het algemeen te duur. Zij zijn dus bestemd voor personen, die nog niet in deze gemeente wonen. De gemeenteraad voelt hier niets voor en wijst het voorstel zich garant te stellen af.

Dan blijft het lang stil rondom de bouwplannen. Wel zijn er langs de laan tegenover Binnenrust inmiddels eiken gepland.

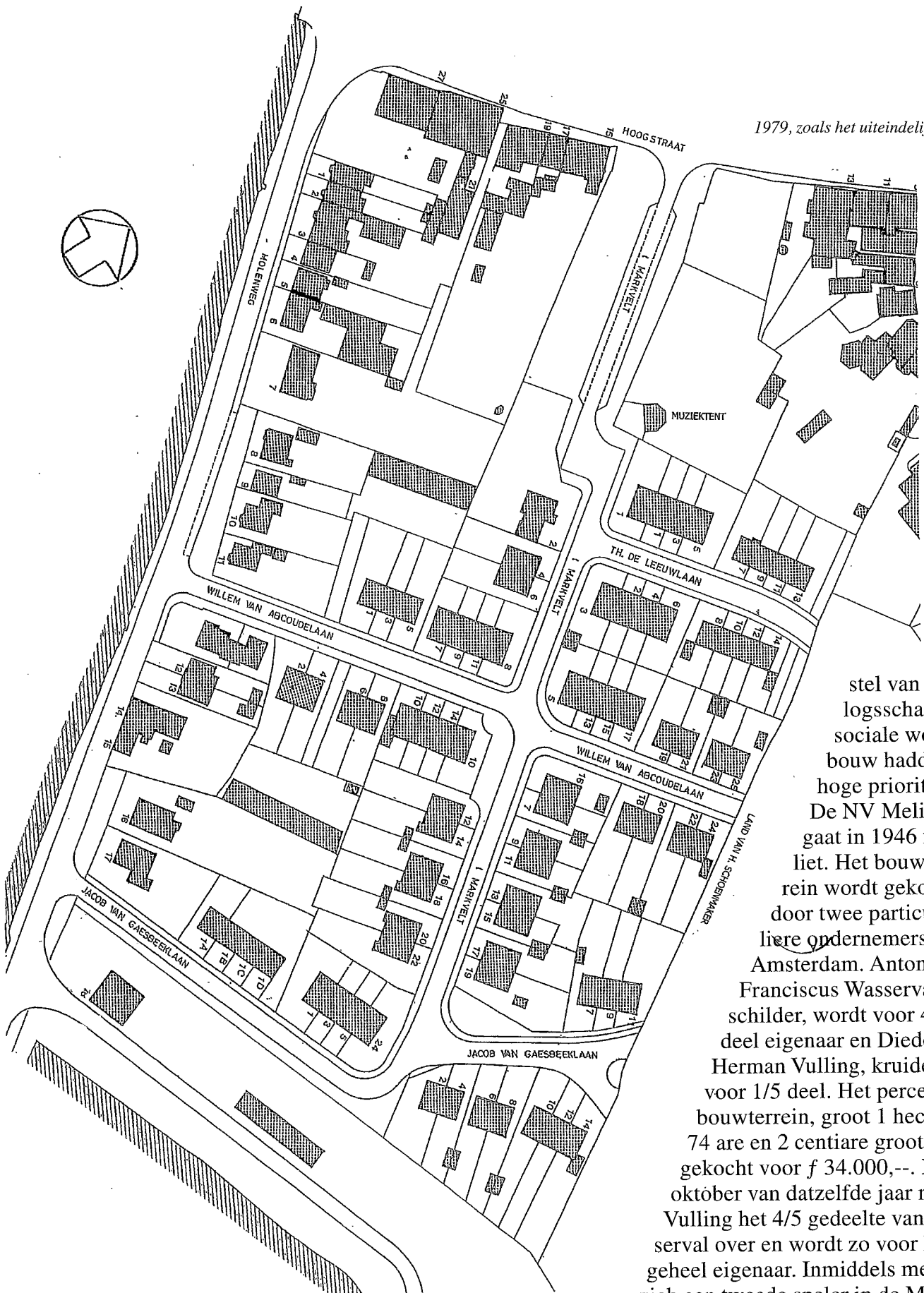
In 1943 begon de aanvoer van fruit en groenten veel te wensen over te laten. De gemeente Abcoude besloot op het Markvelt van Abcou aan 31 inwoners een stukje bouwland te verpachten dat als volkstuin kon dienen voor de verbouw van landbouwproducten. Dat gebeurde onder specifieke voorwaarden.

- De pachtprijs, door iedere pachter verschuldigd, moet worden voldaan voor 01-04-1943.
- Op Zondag mag generlei veldarbeid, van welken aard ook, worden verricht.
- De mestspecie, die de pachters wenschen aan te voeren, moet door hen terstond op het door hen gepachte terrein worden gebracht, zij mogen deze nergens anders neder werpen.
- Het gepachte moet op den eersten December 1943 ter vrije beschikking van den eigenaar worden gesteld zonder dat eenige nadere opzegging der pachtovereenkomst zal zijn vereischt.
- Voor de vernieuwing of verlenging van deze pachtovereenkomst zal een nieuwe schriftelijke pachtovereenkomst nodig zijn.
- De verpachter heeft te allen tijde het recht om het gedeelte, dat iedere pachter in gebruik heeft, op te meten.
- De verpachter behoudt zich het recht voor de overeenkomst te doen eindigen om aan het verpachte of een gedeelte daarvan een bestemming te geven in het belang van volkshuisvesting, woningbouw, handel of nijverheid of andere niet tot de landbouw betrekkelijke doeleinden, terwijl de verpachter in dat geval tegenover de pachters tot niets anders gebonden zal zijn dan alleen tegen toe vergoeding van kosten, van hetgeen alsdan mocht zijn gezaaid of geplant.
- De pacht wordt geacht te zijn aangegaan voor een april 1943.

Als pachters worden genoemd:

H. Brons, H. Schoonhoven, M. Berkhof, C. Blankensteijn, A. Grootendorst, A.G. Lens, R. Vermolen, J.L. Vermolen, G. Vermolen, Gebr. Kraal, J. v. Wieren, Chr. Gijzen, K. Bruijn, T. van der Gref, H. C. van Capelle, Chr. van der Roest, J. van der Roest, J. G. Rentinck, E. J. Post, H. J. Bluemink, G. J. M. Albers, Joh. erhaaren, J. van Teeseling, M. J. E. Pander, J. Verkerk, M. J. Bernards, L. Zaal, G. van der Lee, J. H. Giesbers, P. A. Koekenbier en J. C. Koekenbier.

1979, zoals het uiteindelijk werd.

De periode na de oorlog

De eerste jaren na de bevrijding waren er nog weinig geld, materiaal en enthousiasme voor uitbreiding van woningbouw voor particulieren. Her-

stel van oorlogsschade en sociale woningbouw hadden hoge prioriteit. De NV Meliadus gaat in 1946 failliet. Het bouwterrein wordt gekocht door twee particuliere ondernemers uit Amsterdam. Antonie Franciscus Wasserval, schilder, wordt voor 4/5 deel eigenaar en Diederik Herman Vulling, kruidenier, voor 1/5 deel. Het perceel bouwterrein, groot 1 hectare 74 are en 2 centiare groot wordt gekocht voor f 34.000,--. In oktober van datzelfde jaar neemt Vulling het 4/5 gedeelte van Wasserval over en wordt zo voor het geheel eigenaar. Inmiddels meldt zich een tweede speler in de Markvelt-plannen: Egbertus Jacobus Miltenburg, veehouder te Baambrugge, wordt in juli 1947 eigenaar van de villa Cincinnati in de Stationsstraat. Later zal hier het gebouw komen van de Rabobank. Bij de villa

hoort een stuk grond van 1 hectare 10 are en 87 centiare. Een flink gedeelte kan gebruikt worden voor het uitbreidingsplan. Miltenburg verkoopt zijn bouw kavels in de periode 1951-1954. Het zit ook Vulling niet mee met zijn investering. Eind 1947 wordt er vanwege een belastingschuld conservatoir beslag gelegd op zijn Abcoude bezittingen. Hij is dan al bezig om vanaf februari 1946 bouw kavels te verkopen. Het laatste kavel verkoopt hij in november 1950. Een van de kopers is Kamerling's Bouwbedrijf te Amsterdam die de jaren daarop een aantal huizen in de nieuwe uitbreiding zullen gaan bouwen.

De bouw gaat van start

Tot ca. 1970 werd het bouwrijp maken over het algemeen gedaan door en voor rekening van de bouwondernemingen, die tevens eigenaar waren van de betreffende gronden. Door de gemeente werd met hen een zogenoemde exploitatie-overeenkomst gesloten. Een dergelijke overeenkomst behelst enerzijds voorschriften hoe het gebied moet worden ingericht en anderzijds welke voorzieningen (zoals straten, riolering, verlichting, openbaar groen) om niet aan de gemeente moeten worden overgedragen. De gemaakte kosten, zoals de Dertiende Penning, konden worden doorberekend in de kosten van de woningen.

Basis van de operatie was het plan van uitbreiding zoals de stedenbouwkundige en architect Stam dat in eerste instantie had opgezet. Bij de toelichting op zijn plannen memoreerde hij o.a.:

Dat bij het ontwerpen van het plan van het principe is uitgegaan, dat een belangrijke factor is, dat de woningen zowel voor als achter zon ontvangen, weshalve deze min of meer Noord-Zuid werden geprojecteerd om daardoor het monotone te ontgaan van bijv. "de Pijp" in Amsterdam.

Door op deze wijze te bouwen komt de tuin in de avond, wanneer de man thuiskomt om rust te nemen, aan de zonkant te liggen. Spreker heeft derhalve geprobeerd het geheel menselijk te maken, waarbij de slechte hoeken zoveel mogelijk zijn vermeden.

Ook heeft spreker gebruikgemaakt van bestaande sloten in het terrein, welke alleen hier en daar wat werden verbreed.

De indeling van het bouwplan was de hoofdas genaamd 't Markvelt parallel aan de Molenweg. De in- en uitgang was aan de Hoogstraat.

De kopse woningen in de woningblokken van deze straten aan 't Markvelt kregen het adres 't Markvelt 1, 3, 5, 8 en 10.

De woningen op de hoofdas waren net wat luxer omdat zij naast het pand al een garage hadden. De woningen aan de Theodorus de Leeuwlaan, Willem van Abcoude laan en de Gaesbeeklaan moesten het doen met een blok garages dat achter de huizen stond en via een apart weggetje bereikt kon worden.

NV Kamerling's Bouwbedrijf uit Amsterdam is de eerste die gaat bouwen op de verkochte kavels.

In februari 1948 staat onderstaand advertentie in de krant:

Aangevangen is met de bouw van 48 riante Herenhuizen aan het Markveld te Abcoude. Prachtig gelegen in de kom van het dorp met elektrische spoorverbinding, autobusverkeer halfuursdienst, 12 Km van Amsterdam, 15 minuten per auto van de Hoofdstad. Deze woningen met 5 tot 7 kamers, badkamer, tuin en garage worden van alle comfort voorzien en geheel van voor oorlogsmateriaal, onder architectuur gebouwd volgens Financieringsregeling Particuliere Woningbouw 1947. Zijn in eigen gebruik te aanvaarden medio 1948 of eerder. Benodigd eigen kapitaal f 14/15000,--.
Toewijzing in volgorde der inschrijving bij:
Kamerling's Bouwbedrijf, Kalfjeslaan 38 Amsterdam Z of
J. Trouw, Laan van Binnenrust 18, Abcoude tel. 205 of op het werk.

Deze advertentie lokt een stevige ingezonden brief uit in het partijblad van de Communistische Partij Nederland: *De Waarheid* Geachte redactie,
Een bouwbedrijf maakt melding van het feit dat te Abcoude begonnen is met de bouw van 48 woningen; riante herenhuizen. Zij zullen 5 tot 7 kamers bevatten, een garage en een tuin en geheel gebouwd worden met vooroorlogs materiaal. Als je een eigen kapitaal van 14 à 15 duizend gulden hebt maak je kans op zulk een herenhuis.

Mijn vraag is nu: deed men niet verstandiger in plaats van riante herenhuizen, behoorlijke woningen voor het volk te bouwen op een wijze dat ook diegene, die geen paar duizend gulden eigen kapitaal bezit, in aanmerking komt. Er zou van het materiaal dat voor deze 48 herenhuizen gebruikt wordt een veel groter aantal

goede arbeiderswoningen te bouwen zijn en dat heeft ons volk in de eerste plaats nodig.
Wg. R.v.O te N.A.

Het zit de gemeente nog steeds niet mee met het uitbreidingsplan. Architect Mart Stam is nogal traag met het uitwerken en verwerken van suggesties. Na herhaald aandringen bericht hij B&W op 30 juni 1948 dat hij stopt met de samenwerking vanwege een plotseling vertrek naar het buitenland.

Hij beveelt het architectenbureau W. Wijmstra en J. Trouw te Maarssen aan om het plan tot een goed einde te brengen.

In hun uitbreidingsplan is voor wat 't Markvelt betreft de basisopzet van Mart Stam te herkennen. Op een aantal punten moeten er aanpassingen plaatsvinden. Zo hebben zij een mooie verbinding van de nog te bouwen wijk Angsteloord naar het station getekend. Via een brug over de Angstel en de verlenging van de van Gaesbeeklaan over het land van Schoenmaker komt deze "rondweg" bij het spoor.

Leuk plan, alleen Hendrik Schoenmaker is niet van plan een gedeelte van zijn land te verkopen.

Het Markvelt krijgt eindelijk vorm

In augustus 1948 wordt dan toch de eerste woning in het plan opgeleverd. Het betreft Markvelt 12 van eigenaar en bewoner Mr. Anneus Archibald Moolenburgh, jurist bij de KNSM te Amsterdam.

Opvallend is dat alle eerste eigenaren/bewoners van de woningen in het plan van buiten de gemeente Abcoude afkomstig zijn.

Pastoor Waterkamp is wel blij met de nieuwe ingezetenen. Hij schrijft in zijn journaal: *Een geheel nieuwe wijk het zg. Markvelt bracht ook katholieken van standing naar Abcoude.*

De huizen aan 't Markvelt werden als eerste gebouwd in de periode 1949-1951 door Kamerling's Bouwbedrijf uit Amsterdam. Deze onderneming zou ook de huizen aan de Theodorus de Leeuwlaan 1 t/m 6 in 1949-1950 plaatsen. De nrs. 7 t/m 14 werden gebouwd door de aannemers gebrs. Albers te Abcoude vanaf midden 1954.

De woningen aan de Willem van Abcoudeaan 1 t/m 14 werden vanaf 1949 eveneens door Kamerling gebouwd. Later zouden zowel achter de even als de oneven nummers een rij garages komen.

De Willem van Abcoudeaan had tot begin

jaren zestig geen aansluiting op de Molenweg. Wij schreven daarover in de *Angstelkroniek* 42 pag. 594.

Ook aan de Jacob van Gaesbeeklaan heeft Kamerling gebouwd, en wel vanaf 1951 de nrs. 1,3 en 5. De nrs. 1a, 1b, 1c en 1d werden in 1954 gebouwd door Albers.

Deze straat had in de vroege plannen geen aansluiting op de Molenweg. Dit werd geblokkeerd door een boomgaard van Cornelis Oudhof, de bewoner van het pand Molenweg 16. In maart 1952 werd de gemeente Abcoude eigenaar van dit perceel waarop 33 vruchtbomen stonden.

In mei van dat jaar werd begonnen met de aanleg van een diepriet in de Gaesbeeklaan. Het heeft nog wel het nodige gedoe opgeleverd voordat dit goed functioneerde. Dat is waarschijnlijk ook de reden dat de gebrs. Albers daar pas in 1954 de nrs. 1a,1b,1c en 1d gingen bouwen.

De gebroken huisnummering wijst erop dat men in de oorspronkelijke plannen er niet op had gerekend dat hier zou worden gebouwd. Anders zou er een "keurige" nummering van 1 t/m 7 of oneven verspringend van 1 t/m 11 zijn toegepast.

Vermeldenswaard is nog dat er in 1949 een muziektent werd gebouwd in het Hugo de Vriespark bij de ingang naar 't Markvelt. In 1984 werd de bovenbouw, na verregaande vernieling door de jeugd, afgebroken. Vijf jaar later zou op de fundamenten het schaakpaviljoen Oost West worden gebouwd. Ook deze openbare cultuurplek zou in 1999 bezwijken onder de vernielzucht van "jeugdige broeders".

Gelukkig is het Hugo de Vriespark sinds 1926 nog altijd bewaard gebleven en vormt het een weelderig decor bij het entree van het oude Marktveld.

Wim Timmer
wtimmer1@cs.com

BRONNEN:
GROOT PLAKKAATBOEK 'S LANDS VAN UTRECHT
JAARBOEKJE NIFTARLAKE
BRUGGEPRAAT 1983 H. DE GRAAF- HET MARKVELT EN HET HEK
BRUGGEPRAAT 1984 M. CARASSO-KOK – DE ABCOUDER MARKT
NOTARIEEL ARCHIEF ABCOUDE
KADASTER HYPOTHEKEN DEEL 4
RHC-GAA 1941-1980 INV 989
BOUWVERGUNNINGEN GEMEENTE ABCOUDE

Het kunstwerk van *Trekkraft* van Jan Desmarets

Van alle beelden in de openbare ruimte van Abcoude sluit het beeld *Trekkraft* van de Vlaamse beeldhouwer Jan Desmarets het mooist aan bij de geschiedenis van het dorp. Paarden speelden immers in het verleden als trekkraft een grote rol in de agrarische gemeenschap. Zij waren op de drassige grond meer geschikt dan de zwaardere ossen.

Jan Desmarets werd op 21 januari 1961 in Ieper geboren; zijn jeugd bracht hij door in Wervik, in West-Vlaanderen, tegen de grens met Frankrijk aan. Hij studeerde beeldhouwkunst aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Gent. Zijn beelden kenmerken zich door evenwicht en elegantie. Desmarets wordt geraakt door de kracht, de lenigheid en de schoonheid van dier en mens (voornamelijk mannen). Het zijn vaak technische hoogstandjes waarbij de figuren op een enkel been of voet kunnen staan, waardoor tegelijk een spanning ontstaat. Zijn sculpturen laten een vorm van lichtheid zien, van schijnbaar zweven, die in contrast staat met het materiaal.

Beweging is belangrijk voor Desmarets: een springende kikker, een steigerend paard, een loper met hond, of een groep hardlopers. Het werk van de joviale beeldhouwer beeldt vooral levensvreugde uit.

In België staat een aantal van zijn beeldhouwwerken in de openbare ruimte, bijvoorbeeld een monumentale ijsbeer aan de kust in het Vlaamse Duinbergen. Bekende persoonlijkheden bezitten werk van

*De eerste standplaats van het beeld *Trekkraft*, voor het Gemeentehuis.*

hem, zoals prins Albert van Monaco, de Belgische koning Philip en recent president Obama. Desmarets heeft een galerie in Brugge en in Knokke.

Op 26 april 2004 schonk mevrouw A.A. van der Most- de Ridder bij haar afscheid als burgemeester van Abcoude het beeld *Trekkraft* aan de gemeente.

Voor mevrouw Van der Most, die begin 1995 als burgemeester werd geïnstalleerd, is het beeld een hommage aan de jaarlijkse paardenmarkt in Abcoude.

De Abcouder Paardenmarkt

Het bestaan van de Abcouder paardenmarkt gaat terug tot het begin van de zestiende eeuw. In 1523 verklaart keizer Karel V, heer van onder meer Holland, dat tijdens de paardenmarkt in Abcoude zijn onderdanen regelmatig last ondervinden, ja zelfs gevangen genomen worden. Deze jaarmarkt werd toen op de tweede dag in september gehouden. De Geldersen en de Friezen zijn de boosdoeners. Zij immers verzetten zich tegen de machtige keizer. Ook het Sticht Utrecht, waartoe Abcoude behoorde, wenst zich nog niet te onderwerpen. Pas in respectievelijk 1524, 1528 en 1534 geven Friesland, Utrecht en Gelre de strijd op en komt er een eind aan de oorlogshandelingen. In 1535 verklaart de vroegere schout van Abcoude dat niet hij, maar de boven hem geplaatste baljuw gedurende de paardenmarkt in Abcoude de boetes mag innen. Dat was kennelijk een lucratieve bron van inkom-

sten. Gedurende de rest van het jaar moesten de boetes aan de schout worden betaald. In 1541 vaardigde keizer Karel V een plakkaat uit waarin werd verboden paarden te verkopen anders dan in de stad Utrecht en in het dorp Abcoude.

De Stichting Feestelijkheden houdt 't ontstaan van de paardenmarkt – op onduidelijke gronden – op 1470. Misschien hadden ze in 1970 zin in een feestje en vonden ze 500 jaar respectabel.

Een jaarmarkt in Abcoude is echter van veel oudere datum. In een document uit omstreeks 1309 wordt gesproken over een betalingstermijn *des sonnendaghes na Apicwouder marckt*. Het gaat in het document om drie betalingstermijnen en daaruit zou men kunnen afleiden

dat toen de jaarmarkt al eind augustus werd gehouden.

Of het toen ook specifiek om een paardenmarkt ging, is niet duidelijk.

Het beeld *Trekkraft* werd geplaatst aan het begin van de Koppeldijk. Uit overweging van veiligheid kwam het in de Gemeentehuis van Abcoude te staan.

Na de fusie met De Ronde Venen kreeg het een plaats in de toren van de Dorpskerk.

Marijke Carasso-Kok

WWW.JANDESMARETS.COM

HANDVESTEN... DER STAD AMSTELREDAM (AMSTERDAM 1748) 321.

P. SCHELTEMA, INVENTARIS VAN HET AMSTERDAMSCHE ARCHIEF, DEEL I (AMSTERDAM 1866) 155.

HET UTRECHTS ARCHIEF, ARCHIEF SINT PIETER, INV. 806. UITGEGEVEN DOOR S. MULLER FZ IN VERSLAGEN EN MEDEDELINGEN OUD-VADERLANDSCH RECHT 1 (1880) 462-463.

M. CARASSO-KOK, 'DE ABCOUDER MARKT', IN BRUGGEPRAAT, VERENIGINGSBLAD VAN DE VRIENDEN VAN HET DORP, NR. 5 (1984).

